

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

307

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-390-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Franciszek Adamczuk , Produkty tradycyjne i regionalne i ich wykorzystanie w promocji regionu.....	15
Ewa Badzińska , Perspektywy i bariery rozwoju firm <i>spin-off</i> w Polsce.....	25
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Polityczne i strukturalne czynniki wpływające na przemiany w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w krajach Unii Europejskiej.....	35
Agnieszka Barczak , Wykorzystanie metody programowania liniowego do oceny procesu produkcyjnego grup gospodarstw wybranych typów rolniczych.....	45
Wioletta Bieńkowska-Golasa , Odległość gmin wiejskich województwa mazowieckiego od głównych ośrodków gospodarczych a ich poziom przedsiębiorczości	56
Alicja Bonarska-Treit , Turystyka szansą rozwoju lokalnego.....	65
Agnieszka Borowska , Wykorzystanie środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce.....	77
Anna Czech , Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii	92
Małgorzata Dolata , Pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich Polski Wschodniej z punktu widzenia ich wyposażenia w infrastrukturę gospodarczą.....	100
Monika Fabińska , Wybrane czynniki kapitału regionalnego determinujące rozwój firm z sektora włókienniczo-odzieżowego z województwa łódzkiego	109
Mateusz Folwarski , Wynagrodzenia dyrektorów wykonawczych rady dyrektorów największych amerykańskich banków przed i po kryzysie finansowym	121
Małgorzata Fronczek , Charakter wymiany handlowej Polski z zagranicą po 1990 roku	132
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego w Polsce i w Europie	142
Marcin Gospodarowicz , Sektor mikroprzedsiębiorstw w Polsce i jego wsparcie ze środków UE w latach 2007-2011	152
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polski sektor rolny a cyfryzacja – przykład i bariery realizacji projektu wdrażającego technologie informatyczne.....	165

Sylwia Guzdek , Znaczenie instytucji otoczenia biznesu dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2007-2012	176
Barbara Hadryjańska , Umacnianie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na przykładzie sektora rolno-spożywczego	190
Sławomira Hajduk , Instrumenty ekonomiczne zarządzania przestrzenią na poziomie lokalnym	201
Mariusz Hamulczuk , Asymetria w transmisji cen w łańcuchu żywnościowym. Przykład cen drobiu w Polsce.....	212
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej osobom nieubezpieczonym na podstawie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego	224
Grażyna Karmowska , Zróżnicowanie rozwoju powiatów województwa zachodniopomorskiego.....	233
Wojciech Kisiała, Bartosz Stępiński , Analiza zróżnicowania przestrzennego absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez samorządy terytorialne w Polsce.....	247
Joanna Kizielewicz , Polityka gospodarcza rządu i Unii Europejskiej wobec regionów nadmorskich i jej wpływ na rozwój turystyki morskiej w Polsce	257
Ewa Kołoszycz , Dochody typowych gospodarstw mlecznych w UE w 2011 roku	270
Sylwester Kozak , Efektywność zakładów ubezpieczeń na życie w Polsce w latach 2002-2011. Czy wielkość i własność zagraniczna zakładów mają znaczenie?.....	280
Mariusz Kudelko , Ocena zasadności budowy elektrowni systemowych wykorzystujących nowe złoża węgla brunatnego	292
Anetta Kuna-Marszałek , Strategie ekologiczne przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.....	305
Piotr Laskowski , Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST- PARK”	317
Wojciech Leoński , Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce..	330
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Współpraca przedsiębiorstw przemysłowych z innymi uczestnikami rynku w zakresie działalności innowacyjnej.....	341
Agnieszka Malkowska , Strategia rozwoju Euroregionu Pomerania a budowa konkurencyjnego regionu przygranicznego.....	353
Arkadiusz Malkowski , Wschodnia granica Polski. Od peryferii i izolacji do współdziałania	363
Grażyna Mańczak , Ocena polityki proeksportowej w Polsce	373
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analiza nakładów pracy w gospodarstwach rolnych w 2010 roku w porównaniu do 2002 roku	384

Dominika Mierzwa , Zastosowanie modelu multiplikacyjnej analizy dyskryminacji w ocenie spółdzielczych przedsiębiorstw mleczarskich.....	396
Andrzej Miszczuk , Nowe podejście do regionalnego planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego).....	408
Zbigniew Mongiało, Michał Świtlyk , Analiza współczynników efektywności uczelni publicznych.....	420
Anna Oleńczuk-Paszel, Monika Śpiewak-Szyjka , Gospodarowanie wojewódzkim zasobem nieruchomości a dochody województwa	431
Piotr Podsiadło , Zagadnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa.....	442
Halina Powęska , Cel przekraczania granicy uczestników handlu przygranicznego a struktura towarowa transgranicznych zakupów na pograniczu polsko-ukraińskim	454
Zdzisław W. Puślecki , Nowe zjawiska we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej w warunkach perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 ...	465
Bogusława Puzio-Waślawik , Samozatrudnienie w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	477
Małgorzata Raczkowska , Spółdzielczość socjalna w Polsce	489
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci polityki regionalnej.....	502
Iga Rudawska , Sieć jako pośrednia forma koordynacji gospodarczej na przykładzie zintegrowanej opieki zdrowotnej	513
Robert Rusielik , Determinanty efektywności technicznej produkcji żywca wołowego w Europie i na świecie w roku 2011	522
Karolina Sienkiewicz , Karta Praw Studenta a sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy.....	534
Agnieszka Skoczylas-Tworek , Audyt jako narzędzie optymalizacji zarządzania przedsiębiorstwem w dobie kryzysu ekonomicznego	546
Katarzyna Skorupińska , Niezwiązkowe formy reprezentacji pracowników w polskim systemie stosunków przemysłowych	557
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinanty niezależności komitetu wynagrodzeń w bankach w Polsce	569
Jerzy Sokołowski , Optymalizacja wyboru oferty turystycznej przez klienta przy wykorzystaniu portalu internetowego holidaycheck	581
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka , Ocena stopnia wykorzystania pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych	590
Marcin Stępień , Elementy zasad podatkowych w aspekcie polskiego systemu podatkowego.....	602
Maciej Szczepankiewicz , Potencjał innowacyjny polskich parlamentarzystów.....	612

Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , Rola funduszy unijnych w finansowaniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie gmin województwa łódzkiego	623
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , Aktywność innowacyjna a wielkość przedsiębiorstw w systemie przemysłowym małopolski	633
Dariusz Urban , Gospodarka polska jako miejsce inwestycji z perspektywy wybranych państwowych funduszy majątkowych – przyczynek do badań empirycznych.....	644
Piotr Urbanek , Polityka wynagradzania kadry kierowniczej w polskich bankach publicznych na przykładzie spółek indeksu WIG20	654
Adam Wasilewski , Użytki rolne a rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce	667
Anetta Waśniewska , Aktywność społeczna i ekonomiczna stowarzyszeń i fundacji – wybrane zagadnienia na podstawie przeprowadzonych badań	678
Marek Wigier , Sytuacja ekonomiczna przetwórstwa spożywczego w Polsce w okresie członkostwa w UE – stan i perspektywy.....	688
Edward Wiśniewski , Efekty skali w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego	700
Urszula Zagóra-Jonszta , Ruch spółdzielczy i działalność Franciszka Stefczyka	710
Katarzyna Żak , Diagnoza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.....	721

Summaries

Franciszek Adamczuk , Usage of traditional and regional products in the region's promotion.....	24
Ewa Badzińska , Prospects and barriers to the development of <i>spin-off</i> companies in Poland	34
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Political and structural factors affecting the changes in the distribution of pig production in the European Union countries	44
Agnieszka Barczak , The use of the linear programming method to assess the production process of groups of farms of some chosen agricultural types.	55
Wioletta Bieńkowska-Gołas , Distance of rural communities in Mazovian Voivodeship from the main economic centres and their level of entrepreneurship	64
Alicja Bonarska-Treit , Tourism as a chance for local development.....	76
Agnieszka Borowska , The use of funds under National Programmes for the Support of Apiculture in Poland	91
Anna Czech , Polish energy security and renewable energy sources	99

Malgorzata Dolata , Competitive position of East Poland rural areas from the point of view of economic infrastructure equipment.....	108
Monika Fabiańska , Selected factors of the regional capital determining investment decisions of the companies from the textile and clothing sector from Łódź Voivodeship.....	120
Mateusz Folwarski , Remuneration of executive directors of board of directors of the biggest American banks before and after the financial crisis	131
Malgorzata Fronczek , Character of the Polish foreign trade after 1990	141
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Conditioning of automotive sector enterprises competitiveness in Poland and in Europe.....	151
Marcin Gospodarowicz , Microenterprises in Poland and their support from EU funds in the years 2007-2011.....	164
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polish agriculture sector vs. digitization – example and barriers of the computer technologies implementing project realization	175
Sylwia Guzdek , The importance of business environment for small and medium-sized enterprises in 2007-2012.....	189
Barbara Hadryjańska , Strengthening the competitive advantage of companies on the example of the agri-food sector.....	200
Sławomira Hajduk , Economic instruments of space management on the local level.....	211
Mariusz Hamulczuk , Asymmetric price transmission along the food chain. Example of poultry prices in Poland	223
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Financing health care services for uninsured individuals under a decision of the executive body of the local government.....	232
Grażyna Karmowska , Differences in the development of poviats of West Pomeranian Voivodeship	246
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Spatial differences in the absorption of EU funds by the regional and local governments in Poland.....	256
Joanna Kizielewicz , Economic policy of the government and the European Union towards coastal regions and its influence upon the development of maritime tourism in Poland	269
Ewa Kołoszycz , Income of typical dairy farms in the European Union in 2011.....	279
Sylwester Kozak , Efficiency of life insurance companies in Poland in the years 2002-2011. Do size and foreign ownership matter?.....	291
Mariusz Kudelko , Assessment of building of power plants using new lignite deposits – a systems approach.....	304
Anetta Kuna-Marszałek , Environmental strategies of enterprises on the international markets	316

Piotr Laskowski , Special economic zones as a factor of regional development based on Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK”.	329
Wojciech Leoński , External barriers to the development of entrepreneurship in Poland	340
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Cooperation of industrial enterprises with other market participants in terms of innovative activity.....	352
Agnieszka Malkowska , Strategy for the development of Pomerania Euro-region and building of competitive border region	362
Arkadiusz Malkowski , The eastern border of Poland from outskirts and isolation to co-operation	372
Grażyna Mańczak , Pro-export policy assessment in Poland.....	383
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analysis of labour output in agricultural farms in 2010 in comparison to 2002.....	395
Dominika Mierzwa , Application of multiplication analysis of discrimination to the evaluation of cooperative dairy companies	407
Andrzej Miszczuk , New approach the regional strategic planning (as an example of Podkarpackie Voivodeship)	419
Zbigniew Mongiało, Michał Świtłyk , Analysis of efficiency coefficients of public universities	430
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Voivodeship real estate management vs. voivodeship revenue	441
Piotr Podsiadło , State aid for fishing industry companies.....	453
Halina Powęska , The purpose of crossing the border by cross-border traders and the commodity structure of cross-border purchasing in the Polish-Ukrainian border region.....	464
Zdzisław W. Puślecki , New phenomena in the Common Agricultural Policy of the European Union in the conditions of a budgetary perspective for the years 2014-2020.....	476
Bogusława Puzio-Waślawik , Self-employment during the economic slowdown in Poland	488
Małgorzata Raczkowska , Social cooperative movement in Poland.....	501
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie local government units as beneficiaries of regional policy	512
Iga Rudawska , Network as an intermediate form of economic coordination on the example of integrated healthcare	521
Robert Rusielik , Determinants of technical efficiency of beef production in Europe and in the world in 2011.....	533
Karolina Sienkiewicz , Consequences of signing Student’s Law Card for university graduates	545
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audit as a tool for optimization of company management in the current economic crisis.....	556

Katarzyna Skorupińska , Non-trade union forms of employee representation in the Polish system of industrial relations	568
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinants of compensation committee independence in banks in Poland.....	580
Jerzy Sokółowski , Optimization of tourist offer selection by using Internet portal HolidayCheck.....	589
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Assessment of the use of public assistance by companies in Lublin Voivodeship based on survey results	601
Marcin Stępień , Elements of tax rules in the context of the Polish tax system	611
Maciej Szczepankiewicz , Polish parliamentarians' innovation potential.....	622
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , The role of EU funds in the financing of sustainable development on the example of Łódź Voivodeship municipalities	632
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , The impact of enterprises' size on regional innovation systems – Małopolskie case	643
Dariusz Urban , Polish economy as a place of investment from the perspective of selected sovereign wealth funds – a contribution to the empirical analyses.....	653
Piotr Urbanek , Executive remuneration policy in the Polish public banks on the example of WIG20 companies.....	666
Adam Wasilewski , Arable land and the development of non-agricultural economic activity in Poland.....	677
Anetta Waśniewska , Social and economic activity of associations and foundations – selected problems based on research.....	687
Marek Wigier , Food processing in Poland in the times of EU membership – condition and perspective	699
Edward Wiśniewski , Economies of scale in the operation of local government units on the example of communities of Western Pomerania.....	709
Urszula Zagóra-Jonszta , Cooperative movement and activities of Franciszek Stefczyk	720
Katarzyna Żak , Diagnosis of the innovation level of Polish economy	732

Karolina Sienkiewicz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Studenckie Koło Naukowe „Economicus”

KARTA PRAW STUDENTA A SYTUACJA ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH NA RYNKU PRACY

Streszczenie: „Uzyskanie wyższego wykształcenia poprawia perspektywy na rynku pracy. Im wyższy poziom wykształcenia, tym mniejsze ryzyko bezrobocia. Osoby z wyższym wykształceniem rzadziej tracą zatrudnienie, a jeżeli już tak się stanie – krócej szukają nowego zajęcia” – takie wyniki prezentował w 2012 r. Instytut Badań Edukacyjnych¹. Sytuacja ludzi młodych na rynku pracy wciąż się pogarsza, a rynek pracy wymusza zmiany w systemie edukacji i szkolnictwa wyższego. W wyniku reformy z 2011 r. nacisk kładzie się na efekty kształcenia i związku z praktyką, tak by przygotować studentów do wymogów współczesnego rynku pracy. W niniejszym artykule zaprezentowano sytuację absolwentów szkół wyższych na polskim rynku pracy ze szczególnym uwzględnieniem wpływu Karty Praw Studenta.

Słowa kluczowe: rynek pracy, szkolnictwo wyższe, Karta Praw Studenta.

1. Wstęp

Przeobrażenia polskiego rynku pracy oraz wstąpienie Polski do Unii Europejskiej wymusiły głębokie reformy systemu oświaty i edukacji, a w szczególności systemu szkolnictwa wyższego. Z jednej strony mają one pomóc w utrzymywaniu i rozwijaniu konkurencyjności polskich szkół wyższych, z drugiej strony natomiast reformy te mają na celu wsparcie budowania w Polsce gospodarki opartej na wiedzy poprzez rozwój współpracy podmiotów gospodarczych z ośrodkami badawczymi. Kolejnym celem wprowadzanych zmian w systemie szkolnictwa wyższego jest poprawienie jakości kształcenia, co bezpośrednio ma się przełożyć na poprawienie sytuacji absolwentów na rynku pracy.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie aktualnej sytuacji osób z wyższym wykształceniem na rynku pracy oraz próba oceny wpływu wprowadzonej w ramach reformy szkolnictwa wyższego Karty Praw Studenta na sytuację studen-

---

¹ <http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/> (data dostępu: 23.03.2013).

tów i absolwentów na rynku pracy. Jako metodę badawczą zastosowano przegląd literatury przedmiotu i aktów prawnych oraz analizę danych statystycznych uzyskanych z GUS.

2. Zarys rynku pracy i jego elementy

Rozpoczynając analizę sytuacji absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy, warto najpierw odpowiedzieć na pytanie: czym jest rynek pracy? Rynek pracy można uznać za system konfrontacji popytu na pracę z podażą pracy, gdzie praca jest traktowana jako towar wymiany, za który ustaloną ceną jest płaca². Jak pisze E. Mazur-Wierzbicka: „istota rynku pracy sprowadza się do alokacji i realokacji zasobów pracy poprzez wymianę świadczeń³, natomiast do jego najważniejszych zadań należy utrzymanie w dłuższym okresie równowagi pomiędzy popytem a podażą pracy⁴”.

Samo pojęcie pracy można traktować na dwa sposoby – jako usługę (świadczenie) pracy lub jako potencjał pracy (nazywany wówczas kapitałem ludzkim). W tym drugim przypadku praca staje się towarem szczególnym, gdyż mimo jej użytkowania przez pracodawcę, nadal pozostaje ona własnością pracownika (czyli pracobiorcy)⁵. W tym kontekście praca jest zasobem bardzo szczególnym, jest najważniejszą przyczyną bogactwa narodów, co ujął A. Smith w słowach „bogactwo każdego narodu zależy od dwóch okoliczności: po pierwsze, od umiejętności, sprawności i zmysłowości, z jakim swą pracę zazwyczaj wykonuje; po drugie, od stosunku liczby tych, którzy pracują użytecznie, do liczby tych, którzy tego nie czynią”⁶.

Stronę popytową na rynku pracy reprezentują pracodawcy, określając liczbę ludzi o odpowiednich kwalifikacjach, jakich chcą i są w stanie zatrudnić za daną cenę i w danym czasie⁷. Z kolei podaż siły roboczej reprezentuje określona liczba ludzi zdolnych do pracy, która przy oferowanej płacy i na określony czas takową pracę jest chętna podjąć⁸. Wielkość popytu i podaży jest determinowana przez wiele czynników związanych nie tylko z sytuacją gospodarczą danego rynku, ale również ze

² Por. J. Unolt, *Ekonomiczne problemy rynku pracy*, Biblioteka Pracownika Socjalnego, Katowice 1999, s. 22-23.

³ W. Jarecki, M. Kunasz, E. Mazur-Wierzbicka, P. Zwiech, *Gospodarowanie kapitałem ludzkim*, *Economicus*, Szczecin 2010, s. 77.

⁴ Tamże, s. 77.

⁵ J. Unolt, wyd. cyt., s. 22.

⁶ A. Smith, *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, tłum. G. Wolff, O. Einfeld, Z. Sadowski, A. Prejbisz, B. Jasińska, t. 1, PWN, Warszawa 1954, s. 3, [za:] W. Jaromłowicz, K. Szarżec, *Funkcjonowanie rynku pracy w świetle współczesnych doktryn ekonomicznych*, [w:] *Przemiany na współczesnym rynku pracy*, red. W. Jaromłowicz, Wydawnictwo Forum Naukowe: Passat – Paweł Pietrzyk, Poznań 2008, s. 14.

⁷ Por. T. Obrębski, *Rynek pracy*, [w:] *Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy*, red. S. Marciniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 234.

⁸ Tamże, s. 233-234.

zjawiskami demograficznymi, kulturowymi. Konieczne jest również uwzględnienie istnienia szarej strefy, problemów związanych z dyskryminacją, regulacjami państwa w zakresie prawa pracy.

Ostatnim elementem rynku pracy jest płaca, która jest ceną, jaką pracodawca ponosi na rzecz pracobiorcy za wyświadczoną pracę. Charakteryzuje się ona bardzo silnym zróżnicowaniem, na co wpływa tzw. segmentacja rynku pracy. Tylko pozornie rynek pracy jest systemem jednolitym, w rzeczywistości można wyodrębnić wiele rynków częściowych, które tworzą strukturę rynku pracy⁹. Przyczyn zróżnicowania płac można się dopatrywać ze strony podażowej (różnice jakościowe związane z wrodzonymi zdolnościami, ale zdobytymi też w ciągu lat kwalifikacjami, ograniczona mobilność, osobowość), ze strony popytowej (np. uciążliwość pracy), ale również ze strony powiązań z innymi rynkami (w szczególności dóbr i usług).

3. Rynek pracy w Polsce – ogólne tendencje

Sytuacja na polskim rynku pracy swymi korzeniami sięga przełomu XVI i XVII w., kiedy to pojawiły się pierwsze problemy z bezrobociem, wynikające z anarchii władzy państwowej oraz ustroju, jakim była demokracja szlachecka. Okres rozbiorów pogłębił niekorzystną sytuację związaną z dominacją szlachty nad biedną społecznością chłopów i mieszczan. Z kolei dwudziestolecie międzywojenne w Polsce odznaczało się bardzo wysokim stopniem zaludnienia (na 1 km² przypadało 90 osób) oraz niepokojącą strukturą utrzymania – 64% ludności utrzymywało się z rolnictwa, a niecałe 20% z handlu i przemysłu. Zły stan gospodarstw rolnych pociągał za sobą również biedę wśród mieszkańców miast, co powodowało, że cała gospodarka nie miała szans na rozwój. W okresie powojennym dużego tempa nabrały procesy industrializacji i urbanizacji, które zwiększyły udział ludności zatrudnionej w sektorze przemysłu. W czasach PRL-u obowiązywała zasada pełnego zatrudnienia, utrzymywana za pomocą niezwykle kosztownych mechanizmów. Mimo że z reguły miejsc pracy było więcej niż osób chętnych do jej podjęcia, zjawisko bezrobocia także występowało w gospodarce tamtego okresu, miało jednak charakter ukryty¹⁰.

Proces restrukturyzacji gospodarki Polski centralnie planowanej w gospodarkę wolnorynkową ujawnił skalę bezrobocia ukrytego, gdyż w tym czasie gwałtownie spadł poziom zatrudnienia¹¹. S. Borkowska, analizując lata poprzedzające wstąpienie do Unii Europejskiej, wyróżnia dwa okresy przedakcesyjne: pierwszy (1994-1997), charakteryzujący się wzrostem PKB i zatrudnienia, a spadkiem stopy bezrobocia, oraz drugi (od 1998 r.), w którym tendencje te odwróciły się – wzrost gospo-

⁹ J. Unolt, wyd. cyt., s. 24.

¹⁰ Por. K. Drela, A. Kiernożycka-Sobejko, *Ekonomizacja rynku pracy w XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2009, s. 149-154.

¹¹ A. Karpiński, *Przyszłość rynku pracy w Polsce*, Warszawska Drukarnia Naukowa PAN, Warszawa 2006, s. 20.

darczy spowolnił, a sytuacja na rynku pracy uległa pogorszeniu¹². Nieznaczny wzrost poziomu zatrudnienia można było zaobserwować od 2004 r., gdy Polska wstąpiła do UE¹³. Stopa bezrobocia malała do 2008 r., natomiast w dalszych latach ponownie obserwuje się wzrost bezrobocia¹⁴. Szczególnie II połowa 2012 i początek 2013 r. przyniosły nasilenie się zjawiska bezrobocia i tendencja ta ma charakter wzrostowy, co jest zjawiskiem negatywnym, bezrobocie bowiem niesie za sobą szereg negatywnych skutków gospodarczo-społecznych.

W ramach określenia specyfiki polskiego rynku pracy A. Karpiński wyróżnił jego 10 cech charakterystycznych, z których wymienione zostaną jedynie te istotne dla tematyki niniejszego opracowania. Pierwszą z nich jest tendencja do dezaktywizacji zasobów pracy, co stanowi przeciwieństwo UE. Kolejne cechy to mniejsze znaczenie grupy zawodów tzw. specjalistów na rynku pracy, a także niedostateczne zatrudnienie w dziedzinach związanych z modernizacją gospodarki i kwalifikacji zasobów oraz procesami innowacyjnymi. Spada również liczba osób samozatrudnionych w sytuacji, gdy w UE liczba ta wzrasta. Ostatnią z przytoczonych cech charakterystycznych polskiego rynku pracy jest silne niedostosowanie struktury kształcenia w odniesieniu do zapotrzebowania, jakie zgłaszają pracodawcy – rynek zgłasza zapotrzebowanie na fachowców z kierunków przyrodniczych i technicznych, a w Polsce liczba absolwentów tych kierunków jest znacznie poniżej średniej europejskiej¹⁵.

Cechy te w połączeniu z przystąpieniem Polski do UE oraz zmianami struktury gospodarczej sprawiają, że można zaobserwować „ciągły spadek popytu na pracowników nisko kwalifikowanych, a wzrost popytu na pracowników o szerokich i specjalistycznych kwalifikacjach¹⁶”. Stanowi to ogromne wyzwanie dla systemu edukacji i oświaty, a zwłaszcza szkolnictwa wyższego, szczególnie wobec masowości kształcenia i urynkowania procesu kształcenia¹⁷.

4. System edukacji i oświaty w Polsce

Transformacja rynku pracy w Polsce pociągnęła za sobą konieczność wprowadzenia zmian również w systemie edukacji. Na mocy ustawy z dnia 25 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty założono cztery etapy kształcenia obowiązkowego:

---

¹² Por. S. Borkowska, *Proces konwergencji na polskim rynku pracy*, [w:] *Rynek pracy w Polsce na progu XXI wieku. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, red. R. Horodeński, C. Sadowska-Snarska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok-Warszawa 2003, s. 17-18.

¹³ A. Karpiński, wyd. cyt., s. 21.

¹⁴ Por. A. Szydlik-Leszczyńska, *Funkcjonowanie współczesnego rynku pracy. Wybrane uwarunkowania*, Difin, Warszawa 2012, s. 24.

¹⁵ Por. A. Karpiński, wyd. cyt., s. 78-80.

¹⁶ M. Zieliński, *Wpływ zmian struktury gospodarki na popyt na pracę*, [w:] *Rynek...*, s. 185.

¹⁷ A. Buchner-Jeziorska, *Wstęp*, [w:] *Szkoła sukcesu czy przetrwania? Szkolnictwo wyższe w Polsce*, red. A. Buchner-Jeziorska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2005, s. 7.

wychowanie przedszkolne, szkoły podstawowe, gimnazjum oraz zróżnicowane kształcenie ponadgimnazjalne¹⁸. Natomiast na mocy znowelizowanej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 roku kształcenie na etapie akademickim podzielono na trzy etapy: studia pierwszego stopnia (licencjat lub inżynier), studia drugiego stopnia (uzupełniające studia magisterskie), jednolite studia magisterskie, studia trzeciego stopnia (studia doktoranckie) oraz prowadzone niezależnie od tych etapów studia podyplomowe¹⁹. Tak zdefiniowane kolejne etapy w całości składają się na system szkolnictwa wyższego w Polsce.

W obszarze szkolnictwa wyższego w ostatnich latach zaobserwować można pewne trendy, które są przedmiotem obserwacji badaczy i licznych dyskusji w środowisku akademickim. Jak już wyżej nadmieniono, usługi edukacyjne przyjęły obecnie masową skalę oraz zostały skomercjalizowane – można tu mówić nawet o rynku usług edukacyjnych. Pierwsze zjawisko związane jest z przeszło pięciokrotnym wzrostem liczby studentów w latach 1990-2008 oraz rosnącą liczbą uczelni – w 2008 r. było ich ponad 400. Z jednej strony pozytywnie wpłynęło to na poziom wykształcenia polskiego społeczeństwa, z drugiej jednak strony stanowiło zagrożenie dla średniego poziomu jakości kształcenia oraz perspektyw dla absolwentów kończących niektóre z kierunków. Urynkowienie obszaru usług edukacyjnych natomiast związane było z ustawowym dopuszczeniem powstawania uczelni wyższych niepaństwowych, zwanych też niepublicznymi²⁰. Kolejnym procesem, który miał ogromne znaczenie dla polskich szkół wyższych, była internacjonalizacja procesów kształcenia. Jej fundamentem jest deklaracja bolońska podpisana w 1999 r. przez ministrów szkolnictwa wyższego z 29 krajów Europy, której głównym celem jest utworzenie do 2010 r. Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego²¹. Tworzenie EOSW związane jest z budowaniem konkurencyjności i niezależności Europy wobec rosnącej potęgi Japonii, Chin i Stanów Zjednoczonych²². Kierunki rozwoju systemu oświaty związane są z tendencjami zawartymi w Białej Księdze Komisji Europejskiej: humanizacja, integracja nauki, technologii i kształcenia, globalizacja, współpraca i kooperacja, intensyfikacja, mobilność, ustawiczność, kreatywność oraz jakość²³.

¹⁸ A. Rączaszek, *Uwarunkowania demograficzne systemu kształcenia a rynek pracy na przykładzie regionu rybnickiego*, [w:] *Gospodarowanie zasobami pracy na początku XXI wieku. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, red. R. Horodeński, C. Sadowska-Snarska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok-Warszawa 2009, s. 299.

¹⁹ W. Jarecki, M. Kunasz, E. Mazur-Wierzbicka, P. Zwiech, wyd. cyt., s. 136.

²⁰ Por. M. Pluta-Olearnik, *Tendencje zmian na rynku edukacji i badań naukowych w latach 1999-2009*, [w:] *Przedsiębiorcza uczelnia i jej relacje z otoczeniem*, red. M. Pluta-Olearnik, Difin, Warszawa 2009, s. 27-30.

²¹ K. Mazurek-Lopacińska (red.) *Proces boloński jako podstawa Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego*, [w:] *Proces boloński w kształtowaniu systemu zapewniania jakości kształcenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 12.

²² K. Dreła, A. Kiernożycka-Sobejko, wyd. cyt., s. 161.

²³ K. Mazurek-Lopacińska, wyd. cyt., s. 11-12.

O konieczności zmian w obszarze nauki i rozwoju świadczą również inicjatywy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, czego przykładem jest podpisany w 2008 r. Pakt dla Wiedzy, w którym postulowano m.in. priorytet nauki ponad podziałami, konieczność zwiększenia środków przeznaczanych na naukę i badania, wspieranie mobilności naukowców oraz bardziej przejrzyste zasady w obszarze nauki²⁴. Zmiany te, poza oczywistym wpływem na sytuację samych uczelni, determinują również efekty kształcenia studentów, a co za tym idzie – sytuację absolwentów na rynku pracy.

5. Sytuacja absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy

Przeanalizowanie sytuacji absolwentów na rynku pracy wymaga zdefiniowania pojęcia absolwenta. W wąskim znaczeniu definiuje się absolwenta jako osobę, która opuściła daną szkołę czy uczelnię w ciągu ostatniego roku. Natomiast definiując pojęcie absolwenta w szerokim ujęciu, można mówić o każdej osobie, która ukończyła daną szkołę, pomijając aspekt czasowy²⁵. Odrębna analiza tej grupy osób wynika z konieczności uwzględnienia faktu, iż młodzi ludzie dopiero wchodzą na rynek pracy i rozpoczynają dorosły udział w życiu społecznym, co sytuuje ich nieco inaczej, niż grupy ludzi w tych strukturach już funkcjonujące, przy czym najczęściej kryterium podziału jest wiek²⁶.

W tab. 1 zostały przedstawione dane na lata 2005-2011, które ilustrują zmiany w sytuacji absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy. Analiza danych posłużyć może wszystkim tym, którzy zajmują się analizą przemian zachodzących na rynku pracy w grupie absolwentów szkół wyższych.

Analizując tab. 1, można zauważyć „boom edukacyjny” i systematyczny wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem we wszystkich analizowanych wskaźnikach. Udział osób w wieku 15-64 lata z wykształceniem wyższym w ogólnej ilości liczbie ludności wzrósł w 2011 r. o 6,4 punktu procentowego w porównaniu z 2005 rokiem.

Pozytywnie należy również rozpatrywać rosnący udział osób z wykształceniem wyższym w gronie osób aktywnych ekonomicznie (według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności). W 2011 r. nastąpił wzrost o 5,5 punktu procentowego w stosunku do roku 2005. Jednakże biorąc pod uwagę fakt, iż do osób aktywnych ekonomicznie zaliczamy również osoby aktywnie poszukujące pracy, czyli osoby bezrobotne²⁷, jawi się tutaj pewnie zagrożenie. Potwierdzają je statystyki dotyczące bezrobocia rejestrowanego, gdzie niestety z roku na rok zwiększa się udział absol-

²⁴ Por. J. Brdulak, *Działalność uczelni w zakresie badań naukowych i dydaktyki na rzecz gospodarki opartej na wiedzy*, [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy. Materiały do studiowania*, red. B. Pokrobo, Agencja Wydawnicza EkoPress, Białystok 2011, s. 193-194.

²⁵ Por. A. Szydlik-Leszczynska, wyd. cyt., s. 64.

²⁶ Tamże, s. 65-67.

²⁷ Tamże, s. 20.

Tabela 1. Sytuacja absolwentów na rynku pracy w latach 2005-2011 (w %)

Nazwa wskaźnika	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Δ 2011 do 2005
• Aktywność ekonomiczna ludzi z wykształceniem wyższym w aktywnych ekonomicznie ogółem	13,1	13,9	14,5	15,3	16,6	17,8	18,6	5,5
• Pracujący absolwenci z wykształceniem wyższym podejmujący pracę po raz pierwszy wobec ogółu pracujących	33,5	31,9	31,1	32,2	35,5	38,6	38,5	5,0
• Zarejestrowani bezrobotni z wykształceniem wyższym wobec ogółu zarejestrowanych bezrobotnych	5,5	6,1	6,9	8,5	9,4	10,5	11,4	5,9
• Wskaźnik zatrudnienia osób z wyższym wykształceniem	73,8	74,9	76,0	77,0	77,3	76,8	76,3	2,5
• Udział ludności w wieku 15-64 lata z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie ludności w tym wieku	13,9	14,9	15,7	16,5	18,1	19,4	20,3	6,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl oraz Banku Danych Lokalnych.

wentów szkół wyższych. Alarmujący jest również wskaźnik zatrudnienia w grupie osób z wyższym wykształceniem, który rósł do roku 2009, natomiast obecnie obserwujemy spadek wartości tego wskaźnika. Od 2007 r. regularnie wzrasta udział osób z wykształceniem wyższym w grupie młodych ludzi podejmujących pierwszą pracę. Wynika to między innymi z faktu, iż niejednokrotnie alternatywą dla bezrobotnej młodzieży jest podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych²⁸, przez co opóźnia się moment ich wejścia na rynek pracy.

6. Reforma Szkolnictwa Wyższego i Karta Praw Studenta

Fundament obecnej reformy szkolnictwa wyższego stanowi ustawa z dnia 18 marca 2011 r. nowelizująca w głównej mierze ustawę z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, zmienia ona jednak również zapisy innych ustaw, dotyczących nie tylko funkcjonowania uczelni²⁹. Do najważniejszych zmian, jakie wprowadza nowelizacja, można zaliczyć integrację szkół wyższych z gospodarką i dostosowanie systemów kształcenia do potrzeb rynku pracy, zwiększenie autonomii uczelni, uproszczenie ścieżki kariery akademickiej czy też zwiększenie środków publicznych

²⁸ *Absolwent na rynku pracy – poradnik ucznia i nauczyciela*, Ecorys Polska Sp. z o.o. Warszawa 2012, s. 35.

²⁹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (DzU 2011, nr 84, poz. 455 z późn. zm.).

przeznaczanych na wspieranie nauki³⁰. Prace nad nowym prawem, które weszło w życie 1 października 2011 r., trwały blisko trzy lata, a brali w nich udział nie tylko uczeni i doktoranci, ale również studenci³¹.

W ramach reformy szkolnictwa wyższego powstała również Karta Praw Studenta (dalej KPS), czyli zbiór zasad, które mają chronić interesy studentów polskich uczelni. Zgodnie z informacjami ze strony MNiSW wyróżniono 10 takich zasad, które mają stawiać studenta na miejscu równorzędnego partnera wobec uczelni³². Zgodnie z pierwszą zasadą, która stanowi, iż student jest najważniejszym podmiotem uczelni, zmiany w szkolnictwie wyższym mają pójść w kierunku przejrzystości zasad studiowania i dbania o jakość kształcenia. Ma ono być nastawione w głównej mierze na przygotowania studenta do wejścia na rynek pracy. W tym celu uczelnie otrzymały większą swobodę w tworzeniu programów studiów oraz możliwości współpracy z podmiotami gospodarczymi, które będą miały swój głos w określaniu kierunków kształcenia przyszłych absolwentów. Wsparciem tej zasady ma być również zmiana w systemie pomocy materialnej – ma zwiększyć się pula środków przeznaczanych na stypendia socjalne, natomiast najlepsi studenci mają mieć szansę skorzystania ze specjalnych programów dla najzdolniejszych żaków.

Druga z zasad KPS podkreśla, że każdy maturzysta powinien mieć równy dostęp do studiów bezpłatnych – mowa tutaj w szczególności o studiach stacjonarnych w uczelni publicznej. Aby wyrównać szanse studentów w bezpłatnym studiowaniu na drugim kierunku, Ministerstwo dopuszcza równoległe studia bezpłatne na drugim kierunku przez pierwszy rok. Kolejne lata nauki będą bezpłatne dla tego grona studentów, którzy znajdują się w 10% najlepszych żaków³³.

Kolejna z zasad zabrania uczelniom, nie tylko państwowym, ale również niepublicznym, pobierania opłat za podstawowe usługi edukacyjne, które znalazły się w katalogu stworzonym przez ustawodawcę. By chronić prawa studentów, nałożono także na uczelnie obowiązek podpisywania ze studentem rozpoczynającym naukę umowy cywilnoprawnej. Umowy te chronić mają m.in. przed bezprawnym pobieraniem dodatkowych czy nieprzewidzianych opłat przez uczelnie. Dla podkreślenia wpływu studentów na kadre dydaktyczną wprowadzono również obowiązkową ocenę nauczycieli akademickich przez studentów. Co dwa lata, a w przypadku profesorów mianowanych co cztery, studenci po danym cyklu nauczania będą oceniali swych wykładowców. Negatywna ocena nauczyciela akademickiego może stać się podstawą do jego zwolnienia, natomiast w przypadku dwóch kolejnych ocen negatywnych uczelnia ma obowiązek zwolnić ocenianego pracownika. Ponadto uprawiono studentów do jawnej obrony pracy dyplomowej – na tę obronę student lub

³⁰ www.nauka.gov.pl/na-skroty/karta-praw-studenta/wiecej-o-reformie/ (data dostępu: 13.03.2013).

³¹ *Reforma szkolnictwa wyższego*, Wydawnictwo Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2011, s. 1.

³² *Karta praw studenta*, www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/karta-praw-studenta/ (data dostępu: 13.03.2013).

³³ Tamże.

promotor może zaprosić osoby spoza uczelni. Kolejnym narzędziem, które ma służyć dostosowywaniu programów nauczania do potrzeb rynku pracy, jest obowiązek prowadzenia monitoringu losów zawodowych absolwentów uczelni. Dodatkowo reforma przewidziała powołanie Rzecznika Praw Absolwenta, do którego mogą zwracać się absolwenci, a który ma im pomóc w pokonywaniu barier podczas wchodzenia na rynek pracy³⁴.

7. Ocena rozwiązań proponowanych w KPS

Zbiór powyżej przedstawionych zasad wraz z pozostałymi zmianami reformy szkolnictwa wyższego ma służyć lepszemu rozwojowi studentów, a co za tym idzie, ma również poprawiać sytuację absolwentów krajowych uczelni. Ponadto rozwiązania te mają wpłynąć pozytywnie na atrakcyjność polskich szkół wyższych oraz poprawić współpracę ośrodków naukowo-badawczych z pozostałymi podmiotami. Z dziesięciu zaprezentowanych powyżej rozwiązań analizie zostaną poddane tylko te, które w widoczny sposób mogą wpływać na sytuację absolwentów na rynku pracy. Do zasad, które na ten stan nie wpływają, można zaliczyć dostęp maturzystów do studiów bezpłatnych, obowiązkową ocenę okresową nauczycieli akademickich, zakaz pobierania opłat za podstawowe usługi edukacyjne, obowiązek podpisywania umów cywilnoprawnych oraz zakaz pobierania dodatkowych czy nieprzewidzianych opłat.

Narzędzia zaproponowane w ramach pierwszej zasady, która mówi, iż student jest najważniejszym podmiotem uczelni, z pewnością mają duży potencjał, by poprawić znacznie sytuację przyszłych absolwentów na rynku pracy. Autonomia uczelni w zakresie kreowania programu studiów przy założeniu, że rzeczywiście uda jej się jednocześnie nawiązać współpracę z lokalnymi i krajowymi pracodawcami, powinna pozytywnie wpłynąć na dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb, jakie mają zakłady pracy. Również wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji pomoże nie tylko pracodawcom, ale również absolwentom w porównaniu wiedzy studentów z różnych uczelni w Polsce, jak i będzie punktem odniesienia wobec absolwentów z krajów UE. Z drugiej strony nadmierna swoboda w tworzeniu programów kształcenia może sprawić, że uczelnie będą szły w kierunku minimalizowania nakładów na edukację lub będą sugerowały się popularnością kierunków wśród młodzieży maturalnej, nie zważając na zapotrzebowanie zgłaszane przez rynek pracy. Należy również uwzględnić fakt, iż nowe możliwości dla uczelni w zakresie współpracy z pracodawcami nie są jednoznaczne z tą współpracą, a jej efektywność determinować będzie również chęć podjęcia dialogu ze strony podmiotów gospodarczych. Mimo to stwierdzić należy, że uznanie studentów za najważniejszy podmiot uczelni i rzeczywista współpraca uczelni z otoczeniem biznesu stanowią wielki potencjał służący poprawie sytuacji absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy. Po pierwsze, takie

³⁴ Tamże; *Reforma...*, s. 6-9.

rozwiązanie przybliży studentom wymagania współczesnego rynku pracy, co umożliwia im skonfrontowanie rzeczywistości z ich wyobrażeniami. Po drugie, pracodawcy będą mieli większą szansę na bliższe poznanie studentów czy nawiązanie kontaktów z absolwentami jako swoimi potencjalnymi pracownikami już w trakcie studiów.

Korzystny wpływ na pozycję przyszłych absolwentów na rynku pracy może mieć także rozwiązanie w zakresie studiowania na dwóch kierunkach. Bezpłatny dostęp do drugiego kierunku na pierwszym roku znosi barierę poszerzania kwalifikacji zawodowych przez studentów. Natomiast konieczność opłat, jeżeli student nie znajdzie się wśród 10% najlepszych żaków, po pierwsze, zmobilizuje te osoby do większych starań w nauce, a po drugie, zmusi do rozważnego podejmowania decyzji w zakresie wyboru drugiego kierunku studiów. Studiowanie na dwóch kierunkach jest dla studentów również szansą lepszego dostosowywania się do potrzeb rynku pracy.

Możliwość jawnej obrony pracy dyplomowej to kolejny instrument, jaki może poprawić sytuację absolwentów na rynku pracy. Każdy student już na etapie kończenia studiów ma szansę zaprezentować się na rynku pracy, zapraszając na obronę potencjalnego pracodawcę, co może zwiększyć jego szansę na zdobycie dobrego stanowiska lub ewentualnie zweryfikować zdobyte umiejętności wobec wymogów rynku. Tu jednak również wiele zależy od chęci i dobrej woli ze strony pracodawców.

Obowiązek prowadzenia monitoringu losów zawodowych absolwentów to kolejne narzędzie, które może pozytywnie wpłynąć na pozycję przyszłych absolwentów na rynku pracy. Przede wszystkim będzie on stwarzał wymierny obraz jakości nauczania na poszczególnych uczelniach, ale również na jego podstawie maturzystom będzie łatwiej wybrać kierunek studiów zgodny z zapotrzebowaniem rynku pracy. Same uczelnie także będą mogły ocenić efekty swoich programów kształcenia na podstawie wyników tych badań. Do słabych stron tego rozwiązania należy zaliczyć to, że od momentu wybrania kierunku studiów do ich ukończenia mija co najmniej 5 lat, co przy obecnej dynamice rynku pracy jest stosunkowo długim czasem. Ponadto godny uwagi jest fakt, że na efektywne działanie tego narzędzia, które ma zwiększyć szansę na rynku pracy przyszłych absolwentów, ogromny wpływ ma skuteczność monitorowania losów zawodowych studentów zależna od absolwentów obecnie kończących szkoły wyższe.

Z kolei rozwiązaniem najbardziej bezpośrednio związanym z losami absolwentów na rynku pracy jest powołany od 2011 r. Rzecznik Praw Absolwenta, do którego z prośbą o pomoc może zwrócić się każdy absolwent. Zaletą tego rozwiązania jest przede wszystkim indywidualne podejście do osób, które borykają się z barierami na rynku pracy. Do zadań Rzecznika należy również monitorowanie funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego oraz rekomendowanie zmian, które mają ułatwić studentom odnalezienie się na rynku pracy.

8. Podsumowanie

Transformacja gospodarki krajowej, wstąpienie Polski do UE, jak też ogólne tendencje na rynku pracy wymuszają zmiany w obszarze systemu oświaty i edukacji. System ten powinien na rynek pracy dostarczyć pracowników dobrze wykwalifikowanych, a struktura tych kwalifikacji powinna odpowiadać zapotrzebowaniu pracodawców. MNiSW, starając się nadążać za zmianami i sprostać wyzwaniom, jakie stawia się współczesnemu systemowi szkolnictwa wyższego, podejmuje się kolejnych reform, które mają poprawiać jakość kształcenia, zwiększać konkurencyjność polskich uczelni, a także konkurencyjność absolwentów polskich uczelni na rynku pracy. Jednym z celów tych działań jest sprawienie, by Polska stopniowo przestała jedynie importować nowe technologie oraz eksportować wykwalifikowaną kadrę pracowniczą. Zasady zapisane w Karcie Praw Studenta stanowią niewątpliwie istotny krok ku temu, by system szkolnictwa był dopasowany do potrzeb rynku pracy, a monitoring losów absolwentów pozwolił uczelni modernizować ofertę studiów w pożądanym przez rynek pracy kierunku. Wszystkie te rozwiązania, pod warunkiem ich skutecznego wdrożenia, dla przyszłych studentów i absolwentów uczelni wyższych mogą mieć bardzo duże znaczenie i poprawić ich sytuację i szanse na znalezienie dobrego zatrudnienia mimo ogólnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Literatura

- Absolwent na rynku pracy – poradnik ucznia i nauczyciela*, Ecorys Polska Sp. z o.o., publikacja bezpłatna.
- Buchner-Jeziorska A. (red.), *Szkola sukcesu czy przetrwania? Szkolnictwo wyższe w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2005.
- Drela K., Kiernożycka-Sobejko A., *Ekonomizacja rynku pracy w XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2009.
- Horodeński R., Sadowska-Snarska C. (red.), *Gospodarowanie zasobami pracy na początku XXI wieku. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok-Warszawa 2009.
- Horodeński R., Sadowska-Snarska C. (red.), *Rynek pracy w Polsce na progu XXI wieku. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok-Warszawa 2003.
- Jarecki W., Kunasz M., Mazur-Wierzbička E., Zwiech P., *Gospodarowanie kapitałem ludzkim*, Economicus, Szczecin 2010.
- Jarmołowicz W. (red.), *Przemiany na współczesnym rynku pracy*, Wydawnictwo Forum Naukowe: Passat – Paweł Pietrzyk, Poznań 2008.
- Karpiński A., *Przyszłość rynku pracy w Polsce*, Warszawska Drukarnia Naukowa PAN, Warszawa 2006.
- Marciniak S. (red.) *Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Mazurek-Lopacińska K. (red.), *Proces boloński w kształtowaniu systemu zapewniania jakości kształcenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.

- Obrębski T., *Rynek pracy*, [w:] *Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy*, red. S. Marciniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Pluta-Olearnik M. (red.), *Przedsiębiorcza uczelnia i jej relacje z otoczeniem*, Difin, Warszawa 2009.
- Poskrobko B. (red.), *Gospodarka oparta na wiedzy. Materiały do studiowania*, Agencja Wydawnicza EkoPress, Białystok 2011.
- Reforma szkolnictwa wyższego*, Broszura Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2011.
- Szydlik-Leszczyńska A., *Funkcjonowanie współczesnego rynku pracy. Wybrane uwarunkowania*, Difin, Warszawa 2012.
- Unolt J., *Ekonomiczne problemy rynku pracy*, Biblioteka Pracownika Socjalnego, Katowice 1999.
- Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (DzU 2011, nr 84, poz. 455).
- www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/karta-praw-studenta/.

CONSEQUENCES OF SIGNING STUDENT'S LAW CARD FOR UNIVERSITY GRADUATES

Summary: Today, the situation of young people on the labor market is deteriorating, and the labor market tries to cause the change in the education system and higher education. The reform of higher education started in 2011. This article is about a situation of university graduates on the Polish labor market. It also describes assumptions of education system reform and assesses the consequences of Student's Law Card for university graduates.

Keywords: labor market, higher education, Student's Law Card.